

vrijdag

13.03.2015

20.00 Concertzaal

19.15 Inleiding door

Sofie Taes

Anima Eterna Brugge

De klank van Bohemen

CONCERTGEBOUW BRUGGE

Biografieën

Opgericht in 1987 door Jos van Immerseel als levend laboratorium voor zijn onderzoek in de barokmuziek, evolueerde Anima Eterna Brugge (BE) van een compact strijkers-ensemble tot een volbloed symfonisch orkest, dat ook klassiek, romantisch en vroegmodern repertoire exploreert. Het consequente gebruik van historisch instrumentarium, de permanente leiding door van Immerseel, de projectmatige aanpak en het respect voor de intenties van de componist vormen het credo van dit orkest. Solisten stammen uit eigen rangen of zijn 'vrienden van het huis', zoals Claire Chevallier (piano), Midori Seiler (viool), Sergei Istomin (cello), Sandrine Piau (sopraan) en Thomas Bauer (bariton). Partners als Concertgebouw Brugge, Opéra de Dijon en BOZAR schrijven mee aan het verhaal van Anima Eterna Brugge, dat intussen meer dan een kwarteeuw bestrijkt en resulteerde in een indrukwekkende reeks opnames, sinds 2002 voortgezet door Zig-Zag Territoires (Outhere) als Collection Anima Eterna. De nieuwsgierigheid van de musici en de honger van het publiek blijken na 25 jaar nog niet gestild: Anima Eterna Brugge blijft synoniem voor innovatie zonder provocatie, voorbereiding en professionalisme, passie en plezier.

Jos van Immerseel (BE) studeerde piano (Eugène Traey), orgel (Flor Peeters), zang (Lucie Frateur) en orkestdirectie (Daniel Sternefeld) en verdiepte zich als autodidact in organologie, retoriek en de historische pianoforte. Deze interesses leidden hem naar de oude muziek, de oprichting van een eigen ensemble (Collegium Musicum, 1964-1968), klavecimbelstudies bij Kenneth Gilbert en een overwinning in het eerste klavecimbelconcours van Parijs (1973). Vandaag geniet hij wereldwijd erkenning als solist en kamermusicus en is hij te horen op

de belangrijkste internationale concertpodia. Parallel maakte van Immerseel carrière als dirigent, sinds 1987 van geesteskind Anima Eterna Brugge. Hij is ook actief als docent aan muziekinstituten overal ter wereld en leidt masterclasses van Weimar tot Fukuoka. Ankerpunten zijn het Brugse Concertgebouw – waar hij met Anima Eterna Brugge in residentie is sinds 2003 –, BOZAR en de Opéra de Dijon, waaraan het orkest als 'ensemble associé' is gelieerd. Hij is ten slotte ook verzamelaar: overtuigd dat de instrumenten die een componist heeft gekend de sleutel zijn tot een correcte voordracht, bouwde hij een collectie historische klavieren uit. Zij brengen hem tot bij de componist en zijn muziek: een noodzakelijk en compromisloos uitgangspunt.

Uitvoerders en programma

Anima Eterna Brugge: orkest
Jos van Immerseel: dirigent

—

Bedřich Smetana (1824-1884)
Moldau (Vltava) uit *Má vlast*, T111 (1874)

Antonín Dvořák (1841-1904)
Symfonie nr. 9 in e 'Uit de Nieuwe Wereld', opus 95 (1893)
- Adagio – Allegro molto
- Largo
- Molto vivace
- Allegro con fuoco

— pauze —

Leoš Janáček (1854-1928)
Sinfonietta, JW.VI/18 (1926)
- Allegretto – Allegro – Maestoso
- Andante – Allegretto – Maestoso
- Moderato
- Allegretto
- Andante con moto – Maestoso

Dit concert wordt opgenomen door Klara en uitgezonden op 16.06.2015 om 20 uur tijdens 'Klara Live'. Bedankt voor het vermijden van storende geluiden, ook tussen de delen.

Uw applaus krijgt kleur dankzij de bloemen van Bloemblad.

Tsjechische tricolore

of hoe Smetana, Dvořák, Janáček een natie verenigden in muziek

De podiumplaatsen voor de belangrijkste Tsjechische componisten van de 19e eeuw zijn al lang verdeeld. In willekeurige volgorde: Antonín Dvořák, Bedřich Smetana en Leoš Janáček. Als vaandeldragers van de Tsjechische nationale school hebben ze een enorme invloed uitgeoefend op de vorming en oriëntatie van Tsjechië's culturele identiteit, en dat vanuit het volkse muziekerfgoed. Het muziekhistorische perspectief op de drie helden is evenwel gebaat bij enige nuance: ze hadden verschillende beweegredenen om in die nationale muziektradities te duiken, deden dat op verschillende momenten in hun carrière, werden door publiek en critici ongelijk bejegend, en vallen ook op het muzikaal-technische/inhoudelijke vlak niet over één kam te scheren.

Vaderland boven alles

Vooraf dankzij zijn unieke betekenis voor de Tsjechische opera, die hij verrijkte met eigen werk en een grote impuls gaf als artistiek directeur van het eerste professionele nationale theater, groeide Smetana's roem in eigen land in het laatste kwart van de 19e eeuw tot haast mythische proporties. Van de componist werd dan ook niets anders meer verwacht dan werk dat die eigengereide, nationale stijl ten volle zou cultiveren: een dwingend artistiek kader, waarbij Smetana – nochtans een ardent patriot – zich hoogst ongemakkelijk voelde.

Toch ontstond precies in deze periode de symfonische cyclus *Má vlast*: een collectie van zes symfonische gedichten waarvan de geschiedenis, mythologie en het landschap van Bohemen het programma uitmaken. Vooral het tweede deel – *Moldau* (*Vltava*, 1874) – is een topper binnen het orkestrepertoire gebleken. Geboren in het hoofd van een door pijnen en beginnende

doofheid geplaagde componist, brengt dit schitterende staaltje van topografische muziek Smetana's wandelingen langs de rivieroever van de Moldau in herinnering.

Het rivierthema mengt zich met andere ideeën en scènes, waaronder een bospanorama, jachtpartij, boerenbruiloft met polka en door maanlicht beschenen dans van nimfen.

De Moldau slingert zich over een rotsformatie langsheen een stroomversnelling, tot ze uiteindelijk Praag instroomt en de muziek haar climax bereikt. Op dit punt keert het thema uit de openingsbeweging triomfantelijk terug, waarna de rivier zich vermengt met de Elbe en naar verdere horizonten kronkelt.

American Rhapsody

Een internationale carrière interesseerde de vaderlandslievende Smetana minder dan de creatie van een glansrijk Tsjechisch repertoire. Hij leverde dan ook een cruciale bijdrage in de strijd om Tsjechische kunst en cultuur hun rechtmatige plaats in de samenleving te bezorgen. Toen de bijna 20 jaar jongere Dvořák op het publieke toneel verscheen, waren de meest heftige veldslagen al gevochten. Ook Dvořák was patriot, maar niet in extreme mate: de Tsjechische identiteit van zijn oeuvre lag hem na aan het hart, maar tegelijk wilde hij zijn muziek delen met de wereld. Hij was daarenboven een eclectisch componist, die weliswaar ideeën putte uit het Tsjechische muziekerfgoed maar ook heel wat andere invloeden kende.

In 1891 verzocht Jeannette Thurber – directeur van het National Conservatory of Music in New York, voorloper van de vermaarde Juilliard School – Dvořák om aan te treden als artistiek directeur en professor compositie. Ze droomde van een Amerikaans kunstmuziekrepertoire met sterk profiel, en zag in Dvořák de man die dat voor elkaar kon

krijgen. Dvořák kweet zich met toewijding van zijn taak, en toog aan het studeren om zich de Amerikaanse muziektradities eigen te maken.

Deze elementen zijn dan ook terug te vinden in diverse composities uit Dvořák's Amerikaanse periode, onder meer in zijn negende symfonie *Uit de nieuwe wereld*. Het was Dvořák's eerste werk na zijn aanstelling, en niet toevallig koos hij daarvoor het 'koninginnengenre' van de orkestmuziek uit. Toch was het expliciet niet zijn intentie om direct te refereren aan het muzikale erfgoed van (Indiaans-Afro-)Amerikaanse signatuur, wel om de essentie en de geest ervan te reflecteren. Die 'impressie' wordt vermengd met ondubbelzinnig Slavische elementen: een bonte mix die bruist van energie!

Een bijzondere vermelding komt toe aan het *Largo*: met een enigmatische akkoordenreeks als inzet en een geniaal, zoet-melancholisch thema in de althobopartij, groeide deze beweging uit tot een van de meest gerecycleerde passages uit het klassieke repertoire. De versies voor panfluit, brassband, jazzcollectief, crooner, synthesizer, dj en Tibetaanse klankschalen zijn – helaas – niet allemaal even succesvol.

Maverick

Terwijl Smetana en Dvořák opgroeiden in Bohemen – de Tsjechische provincie die zowel geografisch als cultureel het sterkst aanleunt bij West-Europa – stamde Leos Janáček uit het oostelijke, rurale Moravië. Aanvankelijk slechts door een enkeling beschouwd als de ware opvolger van Dvořák – legde Janáček zich niet enkel toe op compositie, maar ook op conservatie: vanaf de late jaren 1880 werd hij een gepassioneerd verzamelaar van Moravische volksmuziek. Hij legde uitvoeringen vast via fonograaf, bestudeerde

en transcribeerde toonwendingen en spreekritmen, in de hoop met deze elementen een vocale stijl te kunnen ontwikkelen die precies op de leest van zijn geboortedialect was gesmeed.

Geen wonder dat het late oeuvre van Janáček doordrenkt is van Moravië: opgebouwd uit korte melodische cellen en ritmische patronen, die tot steeds nieuwe mozaïeken worden samengelegd. Precies hiermee oogstte Janáček uiteindelijk de publieke erkenning waarnaar hij zo had verlangd – niet het minst voor de exuberante *Sinfonietta*. Gecomponeerd voor het gymnastiekfestival van de Sokol-beweging (die jeugd, sport en nationale onafhankelijkheid wilde bevorderen) en opgedragen aan de Tsjechische strijdkrachten, verhult deze compositie haar nationalistische roots niet: de openingsfanfare evocert een militaire context, terwijl het inhoudelijke programma verwijst naar de triomf van de Tsjechische Onafhankelijkheidsverklaring. In een scala aan scènes en perspectieven op Janáček's thuisstad Brno, krijgen bevrijding, overwinning en feestgedruis muzikaal gestalte. De man uit Moravië was misschien wel de meest innovatieve, aparte van het Tsjechische driemanschap: vanuit een unieke artistieke visie creëerde hij een nieuwe muziektaal met sterke expressiviteit. Een kind van de Tsjechische nationale school was Janáček zeker, maar bovenal: non-conformist.

Sofie Taes

Mijn vaderland ...

De muziekgeschiedenis kent wel meerdere componisten die last hadden van toenemende doofheid. De meest beroemde is wellicht Ludwig van Beethoven, maar ook de Franse componist Gabriel Fauré werd door gehoorproblemen geplaagd. In 1920 moest hij, wegens zijn hinderlijke doofheid, ontslag nemen als directeur van het Parijse conservatorium. Wat Bedřich Smetana in 1874 overkwam, was nog erger: hij verloor zijn gehoor bijna van de ene op de andere dag. Eigenlijk totaal onverwacht en bijgevolg onvoorbereid. In een brief aan Antonín Čížek schreef hij: 'In juli 1874 bemerkte ik, dat ik in een oor de tonen in de hoge octaven anders gestemd hoorde dan in het andere oor en dat het af en toe begon te ruisen alsof ik naast een waterval stond.' In de nacht van 19 op 20 oktober werd ook zijn andere oor aangetast en op 31 oktober moest hij ontslag nemen als kapelmeester wegens volledige doofheid.

Smetana kon niet meer dirigeren of optreden als pianist (volgens zijn vriend, de dichter en novellist Jan Neruda, was hij de geniaalste vertolker ooit van Chopin), maar zou wel blijven componeren. Tussen 1874 en 1879 schreef hij, onder meer het strijkkwartet getiteld *Mijn leven*, en de opera's *De kus* (creatie in Praag op 7 november 1876) en *Het geheim* (creatie op 18 september 1878). Maar in die periode schreef hij ook zijn grootste en bekendste symfonische werk: *Má vlast (Mijn vaderland)*, een reeks van zes symfonische gedichten die tot op vandaag een soort nationaal heiligdom van de Tsjechische muziek vormen. En inderdaad: *Má vlast*, dat in zijn geheel voor het eerst werd uitgevoerd op 5 november 1882 (het jaar waarin zijn opera *De verkochte bruid* voor de 100e maal werd opgevoerd) is een verheerlijking in tonen van de mythen, het landschap en de geschiedenis van een natie.

De eerste vier delen werden in 1874 en 1875 geschreven: *Vyšehrad* (naar een rots in de Moldau vlakbij Praag), *Vltava (Moldau)*, waarvoor volgens kapelmeester Mořic Anger het idee al ontstond in 1868, *Šárka* (de naam van een amazone die haar geliefde held Ctirad liet vermoorden) en *Z českých luhů a hájů* (Door de velden en bossen van Bohemen). Deze vier delen kregen samen aanvankelijk de titel *Vlast*. Het predikaat *Má* werd slechts na voltooiing van de twee laatste delen door Smetana eraan toegevoegd. Die laatste twee delen heten *Tábor* (een hussietenstad in Zuid-Bohemen en de citadel van de religieuze, sociale en nationale revolutionaire beweging in de 15e eeuw) en *Blaník* (de berg waar de hussieten zich verborgen hielden). Beide symfonische gedichten werden gecreëerd in Praag op 4 januari 1880.

Johan Huys

Anima Eterna Brugge

eerste viool

Jakob Lehmann
Balázs Bozzai
Gregor Dierck
Laura Johnson
Martin Reimann
Malina Mantcheva
Nicolas Mazzoleni
László Paulik

tweede viool

John Meyer
Barbara Erdner
Paulien Kostense
Albrecht Kühner
Erik Sieglerschmidt
Joseph Tan
Wanda Visser
Tokio Takeuchi

altviool

Frans Vos
Ádám Erzsebet
Noah Mayer
Yoshiko Morita
Ruben Sanderse
Bernadette Verhagen

cello

Ute Petersilge
Dmitriy Dikhtyar
Nicholas Selo
Stefano Veggetti
Regina Wilke
Verena Zauner

contrabas

Beltane Ruiz Molina
Ben Faes
Mattias Frostenson
Matthias Scholz

fluit

Georges Barthel
Anne Pustlauk
Jan Van Den Borre
Christophe Nussbaumer

hobo

Hans-Peter Westermann
Annette Spehr

althobo

Stefaan Verdegem

klarinet

Lisa Shklyaver
Daniele Latini

esklarinet

Lisa Klevit-Ziegler

basklarinet

Philippe Castejon

fagot

Jane Gower
Györgyi Farkas

hoorn

Uli Hübner
Martin Mürner
Helen MacDougall
Jörg Schulteß

tenortuba

Anneke Scott
Renée Allen

trompet

Thibaud Robinne
Sebastian Schärr
Nicolas Isabelle
Markus Schwind*
Emmanuel Mure*
Johannes Rauterberg*
Sylvain Maillard*
Dave Hendry*
Bruno Krattli*
Karel Mnuk*
Patrick Dreier*
Bruno Fernandes*

trombone

Timothy Dowling
Cas Gevers
Gunter Carlier
Joost Swinkels

bastrompet

Michael Scheuermann
Kate Rockett

tuba

Marc Girardot

pauken

Jan Huylebroeck

percussie

Wim De Vlaminck
Stefan Gawlick
Frank Van Eycken

harp

Marjan de Haer

* in Leoš Janáček, *Sinfonietta*

Isabelle Faust © Felix Broede

vr 20.03.15 / 20.00 / Concertzaal
**Il Giardino Armonico & Isabelle Faust /
Pianti e addii**

Tranen en afscheid hoeven geen reden tot treuren te zijn, want ze leveren vaak de allermooiste muziek op. Met violiste Isabelle Faust en sopraan Mojca Erdmann heeft publieksliefeling Giovanni Antonini weer twee partners van wereldformaat aan zijn zijde voor dit roerende programma rond Haydn en Mozart. Zakdoeken mee!

Lisa Shklyaver & Jos van Immerseel © Alex Vanhee

vr 03.04.15 / 20.00 / Kamermuziekzaal
**Lisa Shklyaver & Jos van Immerseel /
La clarinette française**

Muzikale liefde op het eerste gezicht, zo kan je de ontmoeting van Jos van Immerseel met Lisa Shklyaver gerust omschrijven: welk repertoire ze ook aanboorden, het was meteen raak. Hun recitalprogramma omvat de mooiste pagina's uit de Franse klarinetliteratuur, uiteraard op passende, historische instrumenten. Een avond vol revelaties!

BESTEL UW TICKETS NU OP

WWW.CONCERTGEBOUW.BE
+32 70 22 33 02 / IN&UIT 1 ZAND 34
BRUGGE

Praat na de voorstelling gezellig in het Concertgebouwcafé of vertel ons wat u ervan vond op Facebook of Twitter (@concertgebouwbr).

Gezellig tafelen voor of na een voorstelling met een verrassing op vertoon van het concertticket. www.concertgebouw.be/services.

 Vlaanderen
verbeelding werkt

 west-vlaanderen
de gebieven provincie

BRUGGE

FLUXYS

DeMorgen.

Knack

Klara

GOBRA
BRUGGE

 FOCUS|WTV